

Dornskridoù Milin : Kanaouennoù

57. GWERZ SANTEZ HELENA

(Ar werz-mañ a zo bet moulet ivez war follennoù distag un daouzek gwech bennak, dindan an ano : Histoar admirabl eus a vuhez Santes Helena, pe : Histor admirabl eus a vuez Santez Helena. Sell. ouzh Jozeb Ollivier : La chanson populaire bretonne sur feuilles volantes, niv. 773 A ha B. Roet e vez dimp ganto meneg eus an oberour dre al lizerennoù-mañ : C.G.R.M., da lavaret eo : Composit gant R.M.

Ar c'hemmoù a notan er marz dindan al lizerennoù f.d. = follenn distag, a zo tennet eus ar mouladur enskrivet gant Ollivier dre an niv. 773 Bc : Lanhuon, en tr intanvez Ar Goffic.)

Brema e fell din diskleria
 ar vuez /euz/ a santez Helena
 bezit attentif d'he c'hlevet
 ho kaloun zur a vo touchet° ° a-us: glac'haret
 Klevet a reot he buez
 Karget eo a dristidigez
 /gant/°ar martiriz e deuz bet ° a-us : hag
 a zo gant hi c'hoarvezet.
 /me lavaro dehoc'h/°pen da ben ° a-us : Klevet a reoc'h
 e voa kaer ar femelen
 a gement a vije kavet
 gant ar bed oll oa enoret.
 Bez' oa a vrasa galite
 pa voa merc'h da eur roue
 rak merc'h voa d'ar roue Anton
 e Konstantinople war ann tron.
 P'oa pap e Roum sant Clemens
 hennez a ioa euz he lignez.
 hag a ioa er bed ganet
 er bloaz pevar c'hant dek.
 goude an inkarnasion
 euz a Jezuz hon redemption° ° f.d.: roue guirion
 Beza ede e Konstantinopl
 estimet braz oa gant he bobl.
 pa ede an oad a bemzek vloaz
 he mam digant hi a varvaz
 e fallaz° d'he zad he c'haouet ° W : fallvezaz

- 156 -

evit ma vije dezhan pried.
 Mont a eureu da gaout ar pab
 en esper /da/ kaout he c'hraz vad
 ha kaout ive konsantamant
 da zimezi d'he verc'h iaouank.
 Ar pap Clemens pa er c'hlevaz
 gant euz braz a /respontaz/ lavaraz
 peleac'h ma'r c'hristen war ar bed
 a gemerfe he verc'h da bried.
 gant Doue ha gant an iliz eo difennet
 na vije james heureujet -bis-
 ann tad d'ar verc'h nep pepred? ° f.d.: james nepred
 ma vije eureujet ar verc'h d'an tad
 hennez a vije eur c'hrim exekrapl.
 eur c'hrim a enep al lezen
 siouaz, e-touez ar gristenien.
 pa devoa klevet helena
 ec'h arruje sur kement ma
 war ar mor ez eo embarquet
 e Londrez°eo en em gavet. ° f.d.: en Flandrez
 eno pa'z eo en em gavet
 /ebarz/ er c'hluz eo en em rentet
 hag a ioa tost d'an abati
 e teuaz ar c'hleier da zini°. ° f.d.: E commanças
 Neuze an holl leanezed son ar c'hlec'hi.
 a ioa holl ker braz estonet° ° a-us: meurbet souezet
 o klevet ar c'hleier o soun
 ma'z ejont holl en o raison° ° f.d.: en orêson.

(+ f.d.: Hac int mont da sellet neuze
 Piou a voa êru er c'hontre,
 Mar remerqjont eur femelen
 A zeue d'ho c'haout pen-da ben.)

Mont a rejont e procession
 gant respet ha devosion
 evit monet d'he rankontri
 gant eur joa vraz d'he zaludi.
 Hi a ioa nec'het braz ive
 oc'h ho gwelet holl evelse
 renket tout enn eur vanden
 o tont d'he rankontr evelhen.
 Neuze e recevjont anezhi
 kunduet gantho d'ho abati.
 Gouzout a raent a dra serten
 oa karet gant ann aotrou souveren.
 Mez ne dremenaz ket pell ganthe
 timat e rank chench kontre
 /gant/° ar roue Eutrabon°° ° a-us : dirak
 °° f.d.: Catebron

Dornskridoù Milin : Kanaouennoù(Gwerz Santez Helena)

eun den kruel ha diraison.
 mont a reaz war bord ar mor
 o klask savetei he enor
 hag e pedaz ar merdiet° ° f.d.: merdaïdi
 mar plij gant ho he ambarqui
 P'edo o vont e kreiz ar mor braz
 eun dra horrubl a c'hoarvezaz
 an dud ioa el lestr a ioa lazet
 gant ar c'hoursaerien arajet
 exceptet santez Helena
 a ioa eur femellen ar gaera
 ° en esper kaout he gwerc'hed ° + hag
 e voe gantho reservet.
 En oraison en em lakeaz
 da Jezuz ec'h en em ofraz
 M'ho ped va Jezuz, va Roue,
 conservet din va virginite.
 Kerkent ha m'e doa great he feden
 d'hor zalver Jezuz evelhen
 an tar euz an en a gouezaz
 an dud ioa el lestr holl a zevaz.
 Hi a /ioa/° preservet koulskoude ° a-us: voe
 gant° un tam planken dre c'hraz Doue ° a-us: war
 pehini en deveuz he rentet
 e bord rivier ar Vir° ° f.d. : rivier Sign
 Ar rivier ze ia bete Londrez
 eno z oa eur villajen° ° f.d. : eur verjez
 eur feunteun /hag abask/° ° a-is : a gafaz
 enn he c'hichen ec'h azezaz° ° a-is : tiskennaz
 Ar roue Herri he gwelaz
 barz en eun dristidigez vraz
 azezet stal ar feunteun
 ha ne voe den en he c'hichen.
 Tostaat a ra out-hi
 evit genten diganthi :
 livirit din prestamant
 a beleac'h oc'h merc'hik iaouank.
 Me zo euz a Gonstantinopl
 a gerent pinvidik ha nobl
 hag a oa ana echappet
 a dre saouarn ar varbared.

Dornskridoù Milin : Kanaouennoù(Gwerz Santez Helena)

Daou guy evelse e briet.)

Helena a zo komdanet
 ma vije he breac'h dezhi trouc'het
 hag amarret he bugale
 unan a bep tu dezhi° ° f.d.: unan dezi a peb coste
 War ar mor ec'h ambarquaz
 e Breiz Izel e tiskennaz
 al lestr en deuz he c'honduet
 Da Londrez a zo retournet.
 Kriz vije 'r galoun na welje
 oc'h he gwelet neb a vije
 o rei da zena d'he bugale
 hag hi prest da vervel diganthe.
 Da gousket en em lakeaz
 daou leon gouez ar c'hoad a zeuaz
 a gases gantho an daou vugel
 kement-ma certen a ioa kruel.
 An ermit a ioa er c'hoad
 dioc'h ar c'hri ez eaz° timad ° a-us : a zeuaz
 a gasaz gantho an daou vugel
 a dre grifou an daou leon cruel.
 Unan anezho Britik° a hanvaz ° f.d. : Bric
 egile Martin a c'halvaz
 ho daou e voant gantho savet
 epad c'houezek vloaz admet.
 Epad an amzer ma
 edo e Naonet Helena
 eun ostizez a gafaz
 truez outhi a gemeraz.
 He dere'hel eureu da zervicha
 ebarz en ti an distera
 disprizet oa gant pep hini
 lakeat oa da dorcha listri.
 Ober a rea gant dilijanç
 heb ober jamez repuans° ° f.d.: repugnanç
 kement a ordrenet dezhi
 hep rasket he c'hontraignni.
 Gwelit ama grek eur roue
 karguet a humilite
 rentet ken humbl ha ken izel
 dirak ar bed universal.
 An humilite a iel d'an en

ann dud superb a choumo adre
ann humilite zo exaltet
ar superbite zo diskaret.
Ar roue Herri distro a Roum
ha gant han edo ar roue Anton
arruet eo enn he balez
ebarz er gear a Londrez.
allaz eno pa eo erruet
ar c'hont Klocern° en deuz kavet ° f.d.: Gloucester
hag e c'houlennaz diout ha
peleac'h voa eat Helena.
Nao mez choazer° a zo digaset ° f.d.: nao messenger
dirak ar roue da lavaret
en devoa great pemp liser ° f.d. : O doa digasset
ar c'hont Clocern a dra skler. peb a lizer D'ar c'hont
Mez eunn all a zeuaz goude Gloucester, a dra scler.
hennez a lavar ar virione
allaz, penaoz oant° trahisset ° f.d. : oa bet
gant ar rouanez koz assuret.
Ar rouanez koz zo koundaonet
da veza° ez veo°° devet ° a-us: ma vije °° f.d.:
abalamour m'e devoa en beo
lakeat trouc'ha° he breac'h da Helena ° f.d.: trec'hi
(+ f.d. : brec'h Helena.
Me lavaro d'eoc'h ar recit
An daou vuguel hag an Ermit,
Ha pennos voa an disparti
Ebars er c'hoat gant cals a gri.)

An ermit war bord ar rivier
a zeuaz gant an daou vugel
ama, emezhan, o kaviz
ganen d'am zi o tigasiz.

(Adalek amañ betek ar fin, ez eus kemmoù
stank etre testenn Vilin hag hini ar foll-
enn distag, kement ha kement ma n'hellin
ket bepred notañ anezho. Betek-henn kouls-
koude en em heulie an diw gentel kompez ha
plaen. Evit al lodenn diwezhañ-mañ e se-
blant kentoc'h testenn Vilin bezañ renket
gwelloc'h eget hini ar follenn.)

/c'houezek vloaz a zo brema/
/abaoe ma ho kaviz ama/
gant ho mam baour abandonnet
e kreiz etre bleizi ha leonet.

Dornskridoù Milin : Kanaouennoù(Gwerz Santez Helena)

Gant truez ouzoc'h m'ho kemeraz
 ho tigasis ganen d'am ermitach
 Me am beuz ho savet ha maget
 epad c'houezek vloaz assuret.
 ar vugale pa her c'hlevjont
 out han dioc'h tu e tistrojont
 penaoz eta, ermit mad,
 ha ne ket c'houi eo hon tad.
 Nan sur, va bugale vad,
 evidoun me n'oun ket ho tad,
 kredi a hellit, bugale vad,
 oun bet servichet deoc'h da dad
 pa em beuz ho savet ha maget
 oc'h elevet hoc'h instruet ° M : epad 16 vl. assuret
 Pa edont o tiviz evelse
 merdiet° en em gav ene°° ° f.d. : merdaïdi °°= eno
 C'houezek vloaz a zo brema
 pa'z eaz dre'n hent ma Helena° ° f.d. : testenn fazius
 glac'haret braz ha desolet hep mar ebet.
 /gant/° daou vugel e doa kollet ° a-us : rak
 ne doa ket breac'h nemet unan
 da zikour an daou vugel bian.
 Neuze e lavaraz Martinic
 dioc'h tu d'he vreur Britik
 Deomp da glask brema hor mad
 pa ne eo ket an ermit hon tad.
 An ermit a ioa trist meurbed° ° f.d. : mankout a ra
 pa ho c'hlevaz o lavaret evel an 8 gwerzenn
 ez eant ho daou da glask ho mad war lerc'h.
 pa n'oa ket /an ermit/° ho zad ° a-us : hen oa
 Kredi a hellit, bugale vad,
 ez oun servichet deoc'h da dad,
 me am beuz ho savet ho maget
 hoc'h elevet hoc'h instruet
 epad c'houezek vloaz assuret.
 Ar merdiet° pa ho c'hlevjont ° f.d. : merdaïdi
 dezho neuze e lavarjont
 deut ara el lestr ni hoc'h ambarco
 en douar asur ni ho lakaio.
 Mez abara en em zispartia
 an ermit a lavar d'ho briata° ° f.d. : mankout a ra
 ho pezet sonj, va bugale, evel ar 5 gwerzenn
 en ho pennoù bemde war lerc'h.

/me a bedo ive evidoc'h/
 m'em bezo sonj ac'hanoc'h em re
 coulz en noz evel en de.
 War ar mor ec'h ambarkjont
 en alamagn e tistrojont°. ° a-us: ec'h errujont
 En alamagn p'int erruet
 ez eont ho daou a ru da ru
 ma ho gwelaz ar Rouanez
 a ioa erru en he falez.
 Ordren a eureu d'he mest joaser° ° f.d.: messenger
 nont da gerc'hat an daou vogel ze
 ker kaer o c'have vel an de
 allaz, he gloar a asmire° ° f.d.: Clorianda o admire
 Neuze evel tud assamblet° ° f.d.: affamet
 en em gavjont da zibri ho boued° ° f.d.: ne squizent o
 E bro Davier e konter ive tibri o boëd.
 e voa eur brezel kruel,
 mez bez' e voant victorius
 an daou vogel dre c'hraz Jezuz.

(+ f.d.: Martin a voa eun den vaillant
 Hac ebars er gombat sanglant
 Laha reas cals a Zarrazinet
 Ha cals deus an Turquianet.

An Itron Varia Bouloigne
 O sicouras sur an deiz-se,
 Hag evit caout ar victoar
 Dre c'hraç Jesus voar an douar.)

Martinik a ioa aumonier
 karget da zoulaji ar beorien ger
 Britik a ioa oviser° ° = ofiser
 ha ioa vaillant en he zever.

(Ar poz-mañ a vank er folleñ distag ;
 houmañ avat a lavar :

Da Dour e teujont ac'hane,
 Eur gaer so en Tourene,
 Sant Martin a voa aumonier
 Da rei soulach d'ar beorien qer.

O lenn ar pozioù war lerc'h e weler
 mat ned eo sant Martin Tours nemet Mar-
 tinik, mab Helena. Setu penaos e vez
 graet an istor gant gwerzioù ar bobl :
 awalc'h eo eus un heñvelder bennak a
 anoioù evit gallout kenstagañ hep diae-
 samant darvoudoù dizarempred.

Dornskridoù Milin : Kanaouennoù(Gwerz Santez Helena)

Hag-eñ e talv ar boan lavarout n'he
deus gwerz Helena netra da welout gant
an istor, nag a dost, nag a bell, nag
hini Santez Helena, nag hini Sant Kle-
mens, nag hini Sant Martin. E keñver
mojenouriezh avat eo sklaer ez eus amañ
peadra da sachañ an evezh.)

Ho mam da Dourz° ivez a zeuaz ° a-us : Tours
gant eur baourentez vraz
en dervez ma edo o tistribui
Martinik ann aluzon da bep hini.
evel ma he gwelaz
e teuaz da zoñj dezha
enn he vam Helena.
A ziagent en doa klevet
oa he breac'h diouthi trouc'het.
tostaat a ra outhi
evit goulen digati
eus a beleac'h oc'h, greg, emezha,
c'houi ne doc'h ket euz ar vro ma.
Gant eur joa vraz en em salujont
Aotrou Jezuz, eme Helena,
ha va bugale e ve ar re-ma.
Ho Jezuz, roue an Tron,
hou-ma ar gonsolation
da eur tam devoa kollet
he daou vugel, setu hi kavet.
Ne zeziren ken abarz mervel
nemet ho kwelet, va daou vugel,
ho pezet sonj em memor
keid ha ma vioc'h war an douar.
M'em be sonj ac'hanoc'h ive
pa vine rouantelez an ee
pa vine gant ann elez
o veuli Doue da jamez.

vvvvvvvvvvvv

(Keñveriañ : Buez Santez Helena, trajedien enn tri act,
Lannuon, e ty ar Goffik, mouler ha levrer, ru ar c'ha-
buçunet, 1862; 108 pajenn. Ned eo ar werz-mañ nemet un
diverradur anezhi.)